

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 22 lutego 2016 r.

Adam Bodnar

VII.812.5.2014.AL

Pan
Maciej Hamankiewicz dr n. med.
Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej
ul. J. Sobieskiego 110
00-764 Warszawa

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie wskazywał w wystąpieniach kierowanych do Ministra Zdrowia na **konieczność podjęcia pilnych działań mających na celu ustanowienie mechanizmu, który pozwoli pacjentowi uzyskać informację o tym, gdzie może realnie uzyskać świadczenie zdrowotne, którego wykonanie zostało mu odmówione z powołaniem się przez lekarza na klauzulę sumienia.**

Pierwsze uwagi Rzecznik skierował w wystąpieniu do Ministra Zdrowia z dnia 21 lipca 2014 r. Rzecznik stwierdził, że wskazana jest niezwłoczna nowelizacja ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty przenosząca obowiązek zagwarantowania realnej możliwości uzyskania świadczenia przez pacjenta z indywidualnego lekarza na publicznoprawne podmioty instytucjonalne wykonujące działalność leczniczą na zlecenia państwa, finansowaną ze środków publicznych.

Na podstawie art. 68 ust. 2 Konstytucji RP, **władze publiczne mają obowiązek zapewnić „równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych”**. Rzecznik zwrócił uwagę, że zgodnie z rezolucją Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w sprawie prawa do klauzuli sumienia w ramach legalnej opieki medycznej¹, **państwo jest odpowiedzialne za zagwarantowanie poszanowania wolności myśli, sumienia i wyznania pracowników służby zdrowia, a jednocześnie za**

¹ Rezolucja nr 1763 (2010 r.)

zapewnienie pacjentom dostępu do zgodnych z prawem świadczeń zdrowotnych bez zbędnej zwłoki.

W dniu 7 października 2015 r. Trybunał Konstytucyjny rozpoznał w pełnym składzie wnioszek Naczelnej Rady Lekarskiej dotyczący prawa lekarza do odmowy wykonania świadczenia zdrowotnego niezgodnego z sumieniem (sygnatura akt K 12/14). Trybunał stwierdził między innymi, że **art. 39 zdanie pierwsze ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty** (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 464 ze zm.) **w zakresie, w jakim nakłada na lekarza powstrzymującego się od wykonania świadczenia zdrowotnego niezgodnego z jego sumieniem obowiązek wskazania realnych możliwości uzyskania takiego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym, jest niezgodny z art. 53 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.** Zdaniem Trybunału, **ustawodawca mógł i powinien zastosować inne, bardziej efektywne, sposoby informowania pacjenta o realnej możliwości uzyskania świadczenia zdrowotnego.**

Trybunał Konstytucyjny nie odroczył terminu utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu, dlatego też powyższa regulacja utraciła moc w dniu wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, tj. po jego opublikowaniu w Dzienniku Ustaw RP (Dz. U. z 2015 r., poz. 1633). Tym samym, **od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału w polskim porządku prawnym nie istnieje podmiot zobowiązany do wskazania pacjentowi, któremu lekarz odmówił wykonania określonego świadczenia powołując się na klauzulę sumienia, realnych możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym.** W tej sprawie Rzecznik dwukrotnie skierował wystąpienie do Ministra Zdrowia, w dniu 12 października 2015 r. oraz w dniu 14 grudnia 2015 r. W załączeniu pozwalam sobie przesłać kopię całej korespondencji prowadzonej dotychczas z Ministrem Zdrowia.

W odpowiedzi udzielonej pismem z dnia 7 stycznia 2016 r. Pan Piotr Gryza, podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia wskazał, że „przepis mimo tej ‘negatywnej ingerencji’ Trybunału Konstytucyjnego obowiązuje i może być nadal stosowany - w obowiązującym, po dniu 16 października 2015 r. - zakresie, w związku z czym podjęcie innych działań przez organy władzy wykonawczej albo ustawodawczej nie wynika z sentencji wyroku”. Jednakże, zdaniem Rzecznika, **brak podjęcia działań legislacyjnych**

mających na celu ustalenie podmiotu zobowiązanego do wskazania pacjentowi, któremu lekarz odmówił wykonania określonego świadczenia powołując się na klauzulę sumienia, realnych możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym **spowoduje, że będzie istniało zagrożenie braku możliwości uzyskania świadczenia zdrowotnego przez pacjenta, które to zagwarantowane są w art. 68 ust. 1 i 2 Konstytucji.** W tej sprawie Rzecznik skierował pismo do Przewodniczącego sejmowej Komisji Zdrowia z prośbą o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu ustanowienie mechanizmu, który pozwoli pacjentowi uzyskać informację o tym, gdzie może realnie uzyskać świadczenie zdrowotne, którego wykonanie zostało mu odmówione z powołaniem się przez lekarza na klauzulę sumienia.

Rzecznik skierował również wystąpienie do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z prośbą o wskazanie, czy - wedle procedur Narodowego Funduszu Zdrowia - ciąży na jakimś podmiocie obowiązek wskazania pacjentowi, któremu lekarz odmówił wykonania określonego świadczenia powołując się na klauzulę sumienia, realnych możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym. Kopię powyższych wystąpień pozwalam sobie przesłać w załączeniu.

Trybunał w wyroku z dnia 7 października 2015 r. (sygnatura akt K 12/14) orzekł również, że art. 39 zdanie pierwsze w związku z art. 30 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty **w zakresie, w jakim nakłada na lekarza obowiązek wykonania niezgodnego z jego sumieniem świadczenia zdrowotnego w „innych przypadkach niecierpiących zwłoki”, jest niezgodny z zasadą prawidłowej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 53 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.**

Tym samym, Rzecznik postanowił wyjaśnić, **w jakich sytuacjach**, w świetle obecnie obowiązujących przepisów oraz wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015 r. (sygnatura akt K 12/14), **lekarze będą korzystać z klauzuli sumienia i odmówić wykonania określonego świadczenia.** Ustalenie potencjalnych sytuacji, w których lekarze będą mogli korzystać z klauzuli sumienia i odmówić wykonania określonego świadczenia pozwoli na **bardziej precyzyjne wskazanie możliwych problemów związanych z obecnie obowiązującą regulacją prawną.**

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pana Prezesa z uprzejmą prośbą o wskazanie, w jakich sytuacjach lekarze będą, zdaniem Pana Prezesa, korzystać z klauzuli sumienia i omawiać wykonania określonego świadczenia.

Załącznik 7

Podpis na oryginale